

Реалізація цілей сталого розвитку в дослідженні дефініції інклюзивності в дискурсах освіти та фізичної культури і спорту

Вікторія Маринич, Ірина Когут

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю покладає на держави зобов'язання щодо забезпечення прав дітей згідно зі світовими стандартами освіти. ЮНЕСКО в 2015 р. переглянуло Міжнародну хартію фізичного виховання, фізичної активності та спорту, якою утворюється доступ до фізичного виховання, рухової активності і спорту особам з інвалідністю. У світі визнається глобальним катализатором миру і сталого розвитку для всіх (2020), що уможливорює на міжнародному, національному та місцевому рівнях розвивати у суспільствах культуру здорового способу життя, в тому числі осіб з інвалідністю. Саме тому важливим є співвіднести реалізацію цілей сталого розвитку в дискурсах освіти та фізичної культури і спорту, дослідити дефініцію «інклюзивність», значення і зміст, а також її трансформацію останніми десятиріччями. *Мета.* Аналіз дефініції інклюзивності в дискурсах освіти та фізичної культури і спорту в міжнародному контексті для досягнення цілей сталого розвитку. *Методи.* Аналіз і узагальнення науково-методичної літератури та матеріалів мережі Інтернет, нормативно-правових та регламентуючих документів, офіційних сайтів ООН та ЮНЕСКО, контент-аналіз. *Результати.* Досліджено трансформацію дефініції інклюзивності. Проаналізовано міжнародні документи і законодавство щодо забезпечення інклюзивної освіти. Виокремлено місце фізичної культури і спорту в реалізації цілей сталого розвитку в контексті інклюзивності. Досліджено, що протягом 30 останніх років відбулась трансформація дефініції «інклюзивність», що полягає у розширенні кола осіб (широкої різноманітності людей), яким має бути забезпечена участь у навчанні, культурі та спільнотах. Проаналізовано процес реалізації інклюзивної освіти в міжнародних документах ООН та ЮНЕСКО, що стає потужною підтримкою для реалізації інклюзивної освіти на національних рівнях. На сьогодні спорт офіційно був визнаний інструментом для досягнення 10 з 17 цілей сталого розвитку, а також партнером для реалізації спільних з освітньою цілею сталого розвитку, в тому числі сприяння реалізації інклюзивності.

Ключові слова: особа з інвалідністю, інклюзивність, освіта, спорт, цілі сталого розвитку.

Viktoriia Marynych, Iryna Kogut

IMPLEMENTATION OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN THE STUDY OF THE DEFINITION OF INCLUSIVENESS IN THE DISCOURSES OF EDUCATION AND PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Abstract. The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities obliges states to ensure the rights of children in accordance with international educational standards. In 2015, UNESCO revised the International Charter of Physical Education, Physical Activity, and Sport, which ensures access to physical education, physical activity, and sports for persons with disabilities. It is recognized worldwide as a global catalyst for peace and sustainable development for all (2020), enabling the development of a culture of healthy living in societies, including people with disabilities, at the international, national, and local levels. That is why it is important to correlate the implementation of the sustainable development goals in the discourses of education, physical culture, and sports and to explore the definition of "inclusiveness", its meaning and content, as well as its transformation in recent decades. *Objective.* Analysis of the definition of inclusiveness in the discourses of education, physical culture, and sports in the international context to achieve the sustainable development goals. *Methods.* Analysis and generalization of scientific and methodological literature and materials of the Internet, regulatory and legal documents,

Вступ. Україна у 2009 р. ратифікувала Конвенцію ООН про права людей з інвалідністю [1], що покладає на державу забезпечення прав дітей згідно зі світовими стандартами освіти, соціального захисту та охорони здоров'я. ЮНЕСКО в 2015 р. переглянуло Міжнародну хартію фізичного виховання, фізичної активності та спорту [2], якою утворюється доступ до фізичного виховання, рухової активності і спорту основоположним правом кожної людини, у тому числі осіб з інвалідністю. Всі громадяни повинні мати можливість досягти рівня, що відповідає їхнім здібностям й інтересам. Зазначені позиції відображають і основні пріоритети програми роботи ВООЗ на 2019–2023 рр. [3].

Спорт у світі визнається глобальним катализатором миру і сталого розвитку для всіх (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, 2020 р.) [4]. Це єдина сфера людського існування, яка діє за універсальними законами, інтегруючись у сфери освіти, культури, охорони здоров'я, об'єднуючи суспільство й будуючи рівноправність між громадянами. Через пропаганду спорту і рухової активності серед різних верств населення (включаючи осіб з інвалідністю) на міжнародному, національному та місцевому рівнях, можливе зміцнення фізичного і психічного здоров'я людей і розвиток у суспільстві культури здорового способу життя.

Саме тому важливим є співвіднести реалізацію цілей сталого розвитку в дискурсах освіти та фізичної культури і спорту, дослідити дефініцію «інклюзивність», значення і зміст, а також її трансформацію останніми десятиріччями.

Мета дослідження – співвіднесення (упорядкування, встановлення зв'язків) дефініції інклюзивності в дискурсах освіти та фізичної культури і спорту в міжнародному контексті для досягнення цілей сталого розвитку.

Marynych V., Kogut I. Implementation of the sustainable development goals in the study of the definition of inclusiveness in the discourses of education and physical culture and sports. *Theory and Methods of Physical Education and Sports*. 2022; 1: 87–96
DOI: 10.32652/tmfvs.2022.1.87–96

Маринич В., Когут І. Реалізація цілей сталого розвитку в дослідженні дефініції інклюзивності в дискурсах освіти та фізичної культури і спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022; 1: 87–96
DOI: 10.32652/tmfvs.2022.1.87–96

official websites of the UN and UNESCO, and content analysis. *Results.* The transformation of the definition of inclusiveness was investigated. International documents and legislation on inclusive education were analyzed. The place of physical culture and sports in the implementation of the sustainable development goals in the context of inclusiveness was identified. It was shown that over the last 30 years the definition of "inclusiveness" has been transformed, which is to expand the range of people (a wide variety of people) who should be provided with participation in education, culture, and communities. The process of implementing inclusive education was analyzed in international UN and UNESCO documents, which form a strong support for the implementation of inclusive education at the national level. To date, sport was officially recognized as a tool to address 10 of the 17 sustainable development goals and as a partner for achieving sustainable development goals common with educational ones, including the promotion of inclusiveness.

Keywords: disabled person, inclusiveness, education, sports, sustainable development goals.

Методи дослідження: аналіз та синтез, контент-аналіз, аналіз і узагальнення науково-методичної літератури та матеріалів мережі Інтернет, нормативно-правових та регламентуючих документів, офіційних сайтів ООН та ЮНЕСКО за ключовими словами «люди з інвалідністю», «інклюзивність», «освіта», «спорт».

Результати дослідження та їх обговорення. Боротьба за права людини, право людини на освіту, права осіб з інвалідністю в галузі освіти тривали більше 40 років після Другої світової війни, що, починаючи з 1990 р., стало основою для формування загальної концепції інклюзивності в освіті, яка на сьогодні означає забезпечення таких умов, коли кожен учень бачить, що його цінують і поважають, повністю відчувачи свою приналежність до спільноти.

Визначення інклюзивної освіти розроблено у законодавстві 68 % країн, але лише 57 % із цих визначень охоплюють одразу кілька маргінальних груп [5].

Словник Longman тлумачить англійське слово inclusive [ɪnˈkluːsɪv] як таке, що включає «широку різноманітність людей, речей тощо» [6].

У міжнародних документах ЮНЕСКО інклюзивність визначається як процес розгляду різноманітних потреб усіх дітей, молоді та дорослих і реагування на них за допомогою розширення участі у навчанні, культурі та спільнотах, а також скорочення й усунення виключення в рамках освіти та з освіти взагалі. Цей процес включає зміни та модифікації у змісті, підходах, структурах та стратегіях освіти, із загальним баченням, що охоплює всіх дітей відповідного вікового діапазону,

та переконанням у тому, що відповідальність за освіту всіх дітей лежить на звичайній системі освіти [7].

Інклюзія є одночасно принципом і процесом: «Інклюзія та справедливість в освіті та через освіту є наріжним каменем трансформаційної програми освіти. Жодну освітню ціль не можна вважати досягнутою, якщо її не досягли всі» [8].

Поняття «інклюзія», яке спочатку використовувалося відносно інвалідності, виходить далеко за ці межі. Скоріше це відповідь на складні та різноманітні суспільства, які розглядають різноманітність як цінність, що допомагає підготувати людей до життя та активної громадянської позиції у дедалі складніших, вимогливих, багатокультурних та інтегрованих суспільствах [9].

У Всесвітній декларації про освіту для всіх (1990) наголошувалося на необхідності забезпечення рівного доступу до освіти осіб з інвалідністю як невіддільної частини системи освіти [10].

У Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (2006) в статті 24 «Освіта» зазначено, що «Держави-учасниці визнають право осіб з інвалідністю на освіту. Для цілей реалізації цього права без дискримінації й на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях, навчання протягом усього життя, прагнучи при цьому до повного розвитку людського потенціалу, а також почуття достоїнства, самоповаги та до посилення поваги до прав людини, основоположних свобод і людської багатоманітності» [11].

У 2016 р. у Зауваженнях загальною порядку № 4 про право на інклю-

зивну освіту визначається більш широке коло осіб у контексті інклюзивності як учасників освітнього процесу, незалежно від статі, віку, місцезнаходження, бідності, інвалідності, національності, приналежності до корінних народів, мови, релігії, статусу мігранта або переміщеної особи, висловлювання сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності, позбавлення волі, переконань та поглядів [12].

У проаналізованих міжнародних документах [7–12] інклюзивне навчання розглядається як:

- одне з основних прав людини для всіх учасників освітнього процесу;
- принцип, відповідно до якого цінується благополуччя всіх учнів, їх здатність ефективно включатися в життя суспільства і робити в нього свій внесок;
- засіб реалізації інших прав людини, за допомогою якого люди з інвалідністю можуть здобути можливість повноцінної участі в житті своїх громад, а також є основним засобом досягнення цілі формування відкритого суспільства;
- результат процесу постійної та ініціативної демонстрації подолання бар'єрів, які заважають здійсненню права на освіту, а також змін у культурі, політиці та практиці звичайних шкіл.

Проте на сьогодні в міжнародній спільноті розглядають інклюзивність, інклюзивну освіту як процес, здатний сприяти досягненню цілі соціальної інклюзивності, дії, які вітають різноманітність і формують почуття приналежності, які засновані на переконанні в тому, що кожна людина має цінність і потенціал і вимагає поваги до себе, незалежно від свого походження, здатностей чи ідентичності.

При цьому інклюзивність – це також стан справ, результат, якому в Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та у Зауваженнях загального порядку № 4 так і не дається точного визначення, ймовірно, через розбіжності у поглядах, яким повинен бути результат. Саме цей контекст застосовується до міжнародних документів з інклюзивної освіти, що особливо яскраво проявилось під час пандемії COVID-19.

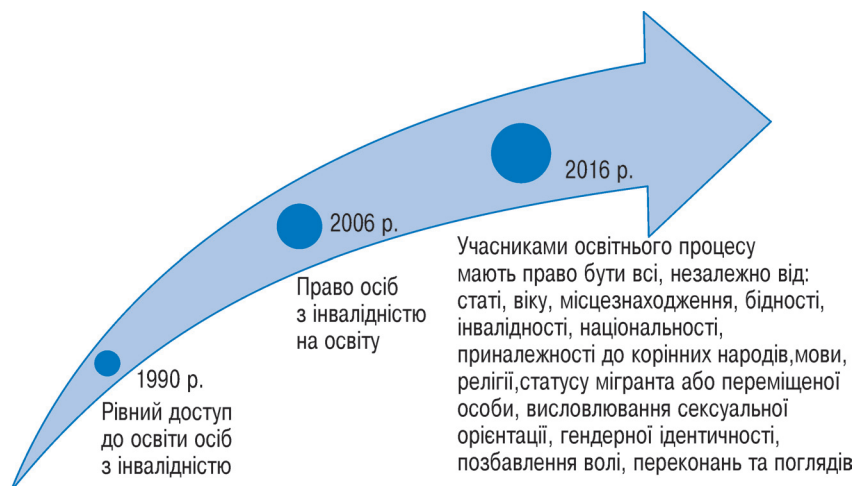

Рисунок 1 – Трансформація змісту поняття інклюзивності в освіті

Таким чином, з 1990-х до 2020-х років відбулася трансформація дефініції інклюзивності в освіті, яка значно розширила коло осіб, до яких вона може застосовуватися (рис. 1).

Освіта є ключовим моментом для інклюзивних суспільств, якщо вона розглядає різноманітність учнів не як проблему, а як виклик, що вимагає виявлення індивідуального таланту у всіх видах, формах та створення умов для його процвітання.

Інклюзивність не може бути забезпечена спочатку для однієї групи, потім для іншої. Ідентичність учнів має множинний характер, що перетинається. Більше того, жодна характеристика учня не пов'язана з будь-якою зумовленою здатністю до навчання.

Перетворення національних систем освіти, в тому числі механізмів забезпечення інклюзивної освіти, відбувається на основі міжнародних документів (декларацій і конвенцій), що ухвалюються міжнародними законодавцями у сфері освіти. Такими організаціями є Організація Об'єднаних Націй (ООН) та її спеціалізована установа, яка займається питаннями освіти – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). Проаналізуємо в історичному контексті забезпечення права на освіту в широкій ретроспективі (табл. 1).

Таким чином, ООН та ЮНЕСКО на міжнародній арені виступають одними з основних ініціаторів ухвалення нових норм із забезпечення прав ді-

тей з особливими освітніми потребами на інклюзивну освіту. Конвенції та декларації ООН закликають держави забезпечити інклюзивну якісну освіту на рівноправній основі, вони ж лягли в основу ухвалених Цілей сталого розвитку [23]. Сучасне міжнародне законодавство визнає дітей з особливими освітніми потребами активними суб'єктами права на освіту, базується на принципах доступності й обов'язковості освіти, рівності і відсутності дискримінації, права всіх на якісну освіту.

Починаючи з 2010 р., ЮНЕСКО розроблено широкий діапазон нормативних документів, які регламентують оцінку систем освіти в напрямі більш інклюзивного та справедливого суспільства, політику інклюзивних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті людей з обмеженими можливостями, право корінних народів на освіту, включення учнів з обмеженими можливостями до освітніх заходів із боротьби з COVID-19, результати моніторинг-освіти стосовно проблем інклюзивності тощо.

Представлені міжнародні документи є основою для розробки національної нормативно-правової бази, організаційної перебудови галузі освіти для забезпечення впровадження інклюзивної освіти.

Інклюзивність є передумовою для створення сталих суспільств. Так, у 2015 р. у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення

нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР) [23]. Вказані Цілі стали продовженням глобальних пріоритетів 8 Цілей розвитку тисячоліття (2000–2015). У 2015 р. було охоплено нові сфери, такі як кліматичні зміни, економічна нерівність, інновації, стале споживання, мир і справедливість. Всі цілі є взаємопов'язаними й охоплюють різні сфери функціонування суспільств для вирішення окреслених нагальних завдань розвитку, що стоять перед світом: економіка, екологія, освіта, наука, охорона здоров'я, енергетика, соціальна сфера, будівництво, архітектура тощо. Всі завдання врівноважують три виміри сталого розвитку: економічний, соціальний та екологічний. Цілі і цільові показники слугують орієнтиром в реалізації міжнародної і національної політики багатьох країн світу.

У Преамбулі підсумкового документа «спорт» згадується в статті 37: «Спорт також є важливим фактором сталого розвитку. Ми визнаємо зростаючий внесок спорту в реалізацію розвитку та миру в його захопленні толерантності та поваги і внесок, який він робить у розширення прав і можливостей жінок та молоді, окремих людей і громад, а також у цілі охорони здоров'я, освіти та соціальної інтеграції» [23], проте ні в одній з цілей сталий розвиток не згадується.

Слід також зазначити, що в Казанському плані дій визначено, що для цілей цього плану термін «спорт» використовується як загальне поняття, яке об'єднує спорт для всіх, рухливі ігри, розваги, танці, організовані, неорганізовані, змагальні, традиційні і національні види спорту в їх різноманітних формах [46]. Тому у нашому дослідженні ми будемо використовувати термін «спорт» саме в такому значенні.

На відсутність місця спорту в ЦСР звернули увагу у 2017 р. на засіданні VI Міжнародної конференції міністрів і вищих посадових осіб, відповідальних за фізичне виховання і спорт (MINEPS VI), яка організовується ЮНЕСКО з 1976 р. Це глобальний фо-

Таблиця 1. Механізм забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві

Роки	Документи ООН	Документи ЮНЕСКО
1940–1959	Загальна декларація прав людини [13]	
1960–1979	<ul style="list-style-type: none"> • Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти [14]; • Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [15] 	
1980–1989	Конвенція ООН про права дитини [16]	
1990–1999	<ul style="list-style-type: none"> • Всесвітня декларація про освіту для всіх [10]; • Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю [17]; • Саламанська декларація [18] 	Копенгагенська декларація про соціальний розвиток на Всесвітній зустрічі на вищому рівні в інтересах соціального розвитку [19]
2000–2009	<ul style="list-style-type: none"> • Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження [20]; • Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю [11]; • Декларація ООН про права корінних народів [21] 	Дакарські рамки дій на Всесвітньому форумі із питань освіти [22]
2010–2019	<ul style="list-style-type: none"> • Цілі сталого розвитку ООН [23]; • Зауваження загального порядку № 4 про право на інклюзивну освіту [12] 	<ul style="list-style-type: none"> • Вирішення проблеми виключення в освіті. Посібник з оцінки систем освіти у напрямі більш інклюзивного та справедливого суспільства [24]; • Типова політика інклюзивних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті людей з обмеженими можливостями [25]; • Ічхонська декларація на Всесвітньому форумі із питань освіти [8]; • Допоміжні технології для дітей з обмеженими можливостями: створення можливостей для освіти, залучення та участі – дискусійний документ, ЮНІСЕФ, ВООЗ [26]; • Право на освіту для людей з обмеженими можливостями [27]; • Забезпечення права на справедливу та інклюзивну якісну освіту [28]; • Право корінних народів на освіту: огляд заходів [29]; • На шляху до інклюзії [30]; • Довідник із права на освіту [31]; • Інклюзивна освіта для дітей з обмеженими можливостями – чи ми досягаємо прогресу? [32]
2020–2030		<ul style="list-style-type: none"> • На шляху до включення в освіту: стан, тенденції та проблеми: Заява ЮНЕСКО в Саламанці 25 років по тому [33]; • Інклюзія та освіта: все означає все, Глобальна доповідь про моніторинг освіти [5]; • Технології для включення, довідковий документ, підготовлений для доповіді про глобальний моніторинг освіти за 2020 рік: інклюзія та освіта [34]; • Інклюзивна освіта: діти з обмеженими можливостями. Довідковий документ, підготовлений для Доповіді про глобальний моніторинг освіти за 2020 рік: Інклюзія та освіта [35]; • Включення учнів з обмеженими можливостями до освітніх заходів із боротьби з COVID-19 [36]; • Розширення прав та можливостей студентів з обмеженими можливостями під час кризи COVID-19 [37]; • Поворот у бік інклюзії: вилучення уроків із кризи COVID-19 для учнів з обмеженими можливостями, Світовий банк [38]; • Глобальний звіт про майбутнє освіти [39]

рум для провідних державних та неурядових організацій для вироблення стратегій, орієнтованих на майбутнє, які допоможуть використовувати переваги фізичного виховання, фізичної активності та спорту для розвитку суспільств.

На MINEPS VI було підведено підсумки глобальних подій у спорті та сформульовано стратегічні питання міжнародної спортивної політики з особливим посиланням на Міжнародну хартію ЮНЕСКО з фізичного виховання, фізичної активності та спор-

ту, Берлінську декларацію та Порядок денний ООН на період до 2030 року.

MINEPS VI був побудований навколо трьох основних тем: розробка всебічного бачення інклюзивного доступу для всіх; максимальне збільшення внеску спорту в сталий розвиток

і мир; захист цілісності спорту. При цьому інклюзивність розглядається як не просто завдання, яке треба вирішити, а заклик до дій використання різноманіття як каталізатора загальної практики в спорті, а інклюзивність визначає як надання можливостей для участі незалежно від здібностей, інвалідності, етнічного походження, статі, мови, релігії, політичних поглядів, національного або соціального походження, майнового статусу, народження та інших факторів. Таким чином, з 2016 р. починають розділяти контекст застосування поняття інклюзивності в міжнародних документах з інклюзивної освіти.

Під час MINEPS VI спорт був офіційно визнаний інструментом для досягнення 10 із 17 цілей сталого розвитку, серед яких найбільш актуальними є ЦСР 3, ЦСР 4, ЦСР 5, ЦСР 8, ЦСР 10, ЦСР 11, ЦСР 16 (рис. 2).

У 2017 р. ЮНЕСКО запускає динамічну, засновану на статистичних даних, багатосторонню структуру партнерства у сфері спорту та освіти (Quality Physical Education, QPE). Це партнерство об'єднує державні та приватні зацікавлені сторони в рамках єдиного бачення розвитку екосистеми спорту та освіти для просування Порядку денного ООН у сфері сталого розвитку. Серед таких організацій слід назвати Європейську комісію, Міжнародне бюро освіти, Міжнародну раду зі спортивної науки і фізичного виховання, Міжнародний олімпійський комітет, Nike, Програму розвитку ООН (ПРООН), ЮНІСЕФ та Всесвітню організацію охорони здоров'я (ВООЗ).

Діяльність зазначених організацій спрямована на реалізацію чотирьох спільних для освіти та спорту цілей сталого розвитку, а саме: ЦСР 3, ЦСР 4, ЦСР 5, ЦСР 17, та орієнтована на створення трансформуючих поведінкових і системних змін, починаючи зі шкіл. Пакет заходів ЮНЕСКО з якісного фізичного виховання має на меті практично підтримати уряди країн у розробці інклюзивної політики фізичного виховання, орієнтованої на дітей, і включає три рівні: політика, навчальні плани та практика. Зацікавлені сторони будуть залучені у галузі спорту, освіти та охорони здоров'я на

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Спорт є інструментом для досягнення цілей сталого розвитку

Рисунок 2 – Цілі сталого розвитку, для досягнення яких спорт визнаний офіційним інструментом

глобальному, національному та місцевому рівнях.

Партнерство в галузі спорту та освіти сприятиме реалізації міжнародного порядку денного в галузі розвитку, включаючи ЦСР ООН, Казанський план дій ЮНЕСКО, Глобальний план дій ВООЗ з фізичної активності. Використовується комплексний та інклюзивний підхід для збільшення віддачі від інвестицій у спорт та освіту, посилення їх впливу та рівності, інтеграції та світобудування.

Партнери впевнені, що стійкий розвиток починається зі здорових та фізично активних громадян, а школи є природною відправною точкою для запуску поведінкових змін, пов'язаних зі здоровим способом життя, правильним харчуванням, що трансформують, оскільки вплив спорту та фі-

зичної активності у ранньому віці має вирішальне значення для стимулювання участі у фізичній активності протягом усього життя. Це також може сприяти розвитку цінних когнітивних та соціальних навичок.

Партнерство у галузі спорту та освіти об'єднує зацікавлених осіб, включаючи політиків, педагогів, спортивний рух, молодь, представників приватного сектору та експертів із секторів спорту, охорони здоров'я та освіти.

Для досягнення ЦСР 4 спорт є інноваційним інструментом, оскільки він є наскрізним та залучає учнів як до формального, так і до неформального освітнього середовища, чого не можуть зробити традиційні методи навчання. Відповідно, у Казанському плані дій [46] задокументовані осо-

Таблиця 2. Механізм забезпечення інклюзивної політики у спорті у міжнародних документах і законодавстві

Роки	Документи ООН	Документи ЮНЕСКО
1970–1979		<ul style="list-style-type: none"> • Заключний звіт MINEPS I [40]; • Міжнародна Хартія фізичного виховання і спорту [41]
1980–1989		Заключний звіт MINEPS II [42]
1990–1999		Заключний звіт MINEPS III [43]
2000–2009		Заключний звіт MINEPS IV [44]
2010–2019	<ul style="list-style-type: none"> • Доповідь про інвалідність та розвиток «Реалізація Цілей сталого розвитку людьми з інвалідністю, для них та за їх участю» [47]; • Стратегія ООН щодо включення людей з інвалідністю [48] 	<ul style="list-style-type: none"> • Берлінська декларація [45]; • Міжнародна Хартія фізичного виховання, фізичної активності і спорту [2]; • Казанський план дій [46]
2020–2029	<ul style="list-style-type: none"> • Доповідь Генерального секретаря «Спорт: глобальний каталізатор миру та сталого розвитку для всіх» [4]; • Доповідь Генерального секретаря щодо реалізації Стратегії ООН щодо інклюзії людей з інвалідністю [49]; • Аналітична записка: Реагування на COVID-19 з урахуванням інтересів людей з обмеженими можливостями [50]; • Інформаційний бюлетень «Відновлення кращого: спорт за розвиток і мир. Відновлення та стійкість після COVID-19» [51]; • Послання Генерального секретаря ООН, присвячене Міжнародному дню спорту на благо розвитку та миру [52] 	<ul style="list-style-type: none"> • Набір інструментів для міської інклюзії в арабських містах: міста сприяють інклюзії через участь громадянськості, доступ до інформації, спорт, громадянство та освіту в галузі прав людини [53]; • Виховання цінностей через спорт [54]

бливо важливі шляхи, за допомогою яких спорт вирішує завдання розвитку:

- фізичне виховання та спорт є «основними правами для всіх» та важливими компонентами справедливої та якісної освіти (ЦСР 4.1);
- якісне середовище навчання фізичного виховання та спорту сприяє досягненню ширших освітніх результатів (ЦСР 4.7);
- спорт сприяє поширенню «м'яких» навичок (лідерство, дисципліна, співчуття, повага) та покращує відвідуваність школи (ЦСР 4.5);
- спорт забезпечує експериментальну освіту та таку, яка розширює можливості та залучає широке коло учнів (ЦСР 5.1);
- спорт сприяє усуненню гендерної нерівності за допомогою інклюзивного та справедливого здійснення спортивних програм (ЦСР 4.5);
- спорт сприяє цілісному розвитку та навчанню протягом усього життя і є платформою для розвитку лідерських навичок для сприяння сталому розвитку (ЦСР 4.7).

Спорт може навчити таких цінностей, як справедливість, командотворення, рівність, дисципліна, інклюзивність, наполегливість та пова-

га. Він може забезпечити універсальну основу пізнання цінностей, тим самим сприяючи розвитку м'яких навичок, необхідних відповідальним громадянам.

Узагальнимо міжнародні нормативні документи і законодавство у сфері спорту, яке забезпечує імплементацію інклюзивної політики (табл. 2).

Представлені документи ООН після затвердження Цілей сталого розвитку (2015) спрямовані на обґрунтування ролі спорту в реалізації ЦСР; визначення стратегії ООН щодо включення людей з інвалідністю до занять спортом; визнання спорту як глобального каталізатора миру та сталого розвитку для всіх; значення спорту для відновлення та стійкості після COVID-19. У Міжнародній Хартії фізичного виховання, фізичної активності і спорту унормовується забезпечення прав людей з інвалідністю, включення їх у процес фізичного виховання, фізичної активності і спорту, роль спорту у розвитку та підтриманні миру тощо. В документах ЮНЕСКО описується набір інструментів інклюзії в містах через участь громадськості, доступ до інформації, спорт, громадянство та освіту для забезпечення прав людей

з інвалідністю; технологію виховання цінностей через спорт.

Висновки:

1. Протягом 30 останніх років відбулась трансформація дефініції «інклюзивність», що полягає у розширенні кола осіб («широкої різноманітності людей»), яким має бути забезпечена участь у навчанні, культурі та спільнотах. Якщо у 1990-х роках поняття інклюзивності включало людей з інвалідністю, то вже у 2020-х роках люди з інвалідністю – лише одна з груп достатньо широкого переліку визначених осіб за статтю, віком, місцем знаходження, бідністю, інвалідністю, національністю, приналежністю до корінних народів, мовою, релігією, статусом мігранта або переміщеної особи, висловлюванням сексуальної орієнтації, гендерною ідентичністю, позбавленням волі, переконань та поглядів.

2. Реалізація інклюзивної освіти в міжнародних документах ООН ґрунтується на забезпеченні прав людини, дитини, осіб з інвалідністю, корінних народів, а в подальшому на забезпечення права на інклюзивну освіту для всіх. Протягом 2010–2020 рр. ЮНЕСКО розробляє потужну підтримку для реалізації інклюзивної освіти на націо-

нальних рівнях, в тому числі дає відповідь на COVID-19 для інклюзивної освіти й учнів з обмеженими можливостями.

3. У 2015 р. спорт був визнаний важливим фактором сталого розвитку, проте не знайшов згадки ні в одній з 17 цілей сталого розвитку. У 2017 р. виникла необхідність вироблення стратегій, які допоможуть використовувати переваги фізичної культури і спорту для розвитку сталих суспільств. Спорт офіційно був визнаний інструментом для досягнення 10 з 17 цілей сталого розвитку, а також партнером для реалізації спільних з освітою цілей сталого розвитку, в тому числі сприяння реалізації інклюзивності.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї, Закон України № 1767-VI [Інтернет], 16 верес. 2009 [цитовано 5 січ. 2022] (Україна). Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

2. International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport, Декларація [Інтернет], 17 листоп. 2015 [цитовано 6 січ. 2022] (Франція). Доступно на: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13150&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

3. Thirteenth General Programme of Work 2019–2023, Резолюція № A/71/4 [Інтернет], 5 квіт. 2018 [цитовано 5 січ. 2022] (Швейцарія). Доступно на: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324775/WHO-PRP-18.1-eng.pdf>

4. Sport: a global accelerator of peace and sustainable development for all Report of the Secretary-General, Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № A/75/155 [Інтернет], 13 лип. 2020 [цитовано 12 січ. 2022] (США). Доступно на: <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/09/A75155-Sport-SG-report-ENG.pdf>

5. Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education: All means all [Інтернет]. Paris: UNESCO; 2020 [цитовано 14 січ. 2022]. 34 с. Доступно на: <http://surl.li/bwuxv>

6. Longman [Інтернет]. Великобританія: Pearson PLC; [цитовано 17 січ. 2022]. Доступно на: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/inclusive>

7. Policy guidelines on inclusion in education, Програмові документи і документи нарад № ED.2009/WS/31 [Інтернет], [цитовано 14 січ. 2022] (Франція). Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000177849>

8. Incheon Declaration: Education 2030: Towards Inclusive and Equitable Quality Education and Lifelong Learning for All, Програмові документи і документи нарад № ED/WEF2015/MD/3 [Інтернет], 5 трав. 2015 [цитовано 20 січ. 2022]

(France). Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233137>

9. Victoria SORIANO, Amanda WATKINS, Serge EBERSOLD. Inclusive education for learners with disabilities [Інтернет]. European Union: [видавець невідомий]; 2017 [цитовано 14 січ. 2022]. 47 с. Доступно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596807/IPO_L_STU\(2017\)596807_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596807/IPO_L_STU(2017)596807_EN.pdf)

10. World Conference on Education for All, programme and meeting document № 134 EX/29 [Інтернет], 26 квіт. 1990 [цитовано 20 січ. 2022] (France). Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000085625>

11. Конвенція про права осіб з інвалідністю, Конвенція [Інтернет], 13 груд. 2006 (США). Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

12. Зауваження загального порядку № 4 (2016 р.), № CRPD/C/GC/4 [Інтернет], 2 верес. 2016 [цитовано 20 січ. 2022] (США). Доступно на: <http://surl.li/bwrrm>

13. Загальна декларація прав людини, Декларація № 217 A (II) [Інтернет], 10 груд. 1948 [цитовано 1 лют. 2022] (США). Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

14. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, Конвенція [Інтернет], 14 груд. 1960 [цитовано 2 лют. 2022]. Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174#Text

15. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, General Assembly resolution № 2200A (XXI) [Інтернет], 16 груд. 1966 [цитовано 3 лют. 2022]. Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

16. Конвенція про права дитини, Резолюція № 44/25 [Інтернет], 20 листоп. 1989 [цитовано 3 лют. 2022]. Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

17. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів, Резолюція № 48/96 [Інтернет], 20 груд. 1993 [цитовано 7 лют. 2022]. Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_306#Text

18. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами, Декларація № ED-94/WS/1 8 [Інтернет], 10 черв. 1994 [цитовано 7 лют. 2022] (Іспанія). Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

19. Копенгагенська декларація про соціальний розвиток, Декларація № A/CONF. 166/9 [Інтернет], 14 берез. 1995 [цитовано 8 лют. 2022]. Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_505#Text

20. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження, Конвенція [Інтернет], 20 жовт. 2005 [цитовано 8 лют. 2022]. Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008#Text

21. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів, Декларація № 61/295 [Інтернет], 13 верес. 2007 [цитовано 9 лют. 2022]. Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text

22. The Dakar Framework for Action: Education for All: meeting our collective commitments (including six regional frameworks for action), programme and meeting document № ED.2000/WS/27 [Інтернет], 28 квіт. 2000 [цитовано 8 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000121147>

23. Перетворення нашого світу: Порядком денний у сфері сталого розвитку до 2030 року, Резолюція № 70/1 [Інтернет], 25 верес. 2015

[цитовано 8 лют. 2022]. Доступно на: <http://surl.li/bwrvr>

24. Addressing exclusion in education: a guide to assessing education systems towards more inclusive and just societies, programme and meeting document № ED/BLS/BAS/2012/PI/1 [Інтернет], 12 черв. 2012 [цитовано 11 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217073>

25. Model Policy for Inclusive ICTs in Education for Persons with Disabilities, Програмові документи і документи нарад [Інтернет], 1 квіт. 2014 [цитовано 10 лют. 2022]. Доступно на: <http://surl.li/bwrrwh>

26. Assistive Technology for Children with Disabilities: Creating Opportunities for Education, Inclusion and Participation A discussion paper [Інтернет]. [США]: WHO & UNICEF; 2015 [цитовано 17 лют. 2022]. 19 с. Доступно на: <https://sites.unicef.org/disabilities/files/Assistive-Tech-Web.pdf>

27. The Right to education for persons with disabilities: overview of the measures supporting the right to education for persons with disabilities reported on by Member States; monitoring of the implementation of the Convention and Recommendation against Discrimination in Education (8th consultation), programme and meeting document № ED-2015/WS/3 [Інтернет], 6 січ. 2015 [цитовано 15 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232592>

28. Ensuring the right to equitable and inclusive quality education Results of the Ninth Consultation of Member States on the implementation of the UNESCO Convention and Recommendation against Discrimination in Education, Програмові документи і документи нарад [Інтернет], 4 квіт. 2018 [цитовано 8 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000251463/PDF/251463eng.pdf.multi>

29. Indigenous peoples' right to education: overview of the measures supporting the right to education for indigenous peoples reported by Member States in the context of the ninth Consultation on the 1960 Convention and Recommendation against Discrimination in Education, programme and meeting document № CC BY-SA 3.0 IGO [10300] [Інтернет], 12 берез. 2019 [цитовано 8 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000369698>

30. On the road to inclusion: highlights from the UNICEF and IIEP Technical Round Tables on Disability-inclusive Education Sector Planning, programme and meeting document № CC BY-SA 3.0 IGO [10300] [Інтернет], 7 лют. 2019 [цитовано 10 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372193>

31. UNESCO [62674] Right to Education Initiative (UK) [3]. Right to education handbook [Інтернет]. Londo: [видавець невідомий]; 2019 [цитовано 17 лют. 2022]. 276 с. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366556>

32. Inclusive education for persons with disabilities – Are we making progress? Background paper prepared for the International Forum on Inclusion and Equity in Education – Every Learner Matters, Cali, Colombia, 11–13 September 2019, programme and meeting document № ED/ESC/IGE/2019/05 [Інтернет], 13 верес. 2019 [цитовано 9 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370386>

33. UNESCO. Towards inclusion in education: status, trends and challenges: the UNESCO Salamanca Statement 25 years on [Інтернет].

Paris: [видавець невідомий]; 2020 [цитовано 10 лют. 2022]. 43 с. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374246>

34. Technology for inclusion, programme and meeting document № ED/GEMR/MRT/2020/P1/1 [Інтернет], 3 берез. 2020 [цитовано 15 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf00000373655>

35. Inclusive education: children with disabilities, programme and meeting document № ED/GEMR/MRT/2020/P1/7 [Інтернет], 7 берез. 2020 [цитовано 9 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373662>

36. UNESCO [Інтернет]. Including learners with disabilities in COVID-19 education responses; 4 черв. 2020 [цитовано 16 лют. 2022]. Доступно на: <https://en.unesco.org/news/including-learners-disabilities-covid-19-education-responses>

37. UNESCO Bangkok [Інтернет]. Empowering students with disabilities during the COVID-19 crisis; 4 трав. 2020 [цитовано 18 лют. 2022]. Доступно на: <https://bangkok.unesco.org/content/empowering-students-disabilities-during-covid-19-crisis>

38. PIVOTING TO Leveraging Lessons from the COVID-19 Crisis for Learners with Disabilities [Інтернет]. [місце невідоме]: The World Bank; 2020 [цитовано 16 лют. 2022]. 78 с. Доступно на: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/147471595907235497-0090022020/original/IEIIsuesPaperDisabilityInclusiveEducationFINALACCESIBLE.pdf>

39. Reimagining our futures together: a new social contract for education; executive summary, programme and meeting document № CC BY-SA 3.0 IGO [10300] [Інтернет], 22 листоп. 2021 [цитовано 9 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379381>

40. Première Conférence internationale des ministres et hauts fonctionnaires responsables de l'éducation physique et du sport, Paris, 5-10 avril 1976: rapport final, programme and meeting document [Інтернет], 5 квіт. 1976 [цитовано 8 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000123066>

41. Міжнародна хартія фізичного виховання та спорту, Програмові документи і документи нарад № 995_350 [Інтернет], 21 листоп. 1978 [цитовано 9 лют. 2022]. Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_350#Text

42. Physical education and sport in the cause of humanism; final report, programme and meeting document № ED/MD/87 [Інтернет], 21 листоп. 1988 [цитовано 10 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000082899>

43. Third International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport (MINEPS III), Punta del Este, Uruguay, 1999; final report, programme and meeting document [Інтернет], 30 листоп. 1999 [цитовано 18 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000119812>

44. Final report, International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport, 4th, Athens, 2004 programme and meeting document № ED.2005/WS/30 [Інтернет], 4 груд. 2004 [цитовано 7 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140584>

45. Declaration of Berlin: Declaration adopted by 121 Member States of UNESCO on the occasion of the 5th International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport (MINEPS V), adopted in Berlin, Germany, on 30 May 2013, programme and meeting document № SHS.2013/WS/6 [Інтернет],

30 трав. 2013 [цитовано 9 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225617?1=null&queryId=N-EXPLORE-ee8ded3b-7d85-4be2-a2d9-02010e4fe2fb>

46. Kazan Action Plan, programme and meeting document № SHS/2017/PI/H/14 REV [Інтернет], 13 лип. 2017 [цитовано 16 лют. 2022]. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>

47. Disability and Development Report Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities, programme and meeting document [Інтернет], 5 берез. 2018 [цитовано 14 лют. 2022]. Доступно на: <https://social.un.org/publications/UN-Flagship-Report-Disability-Final.pdf>

48. The United Nations Disability Inclusion Strategy, programme and meeting document [Інтернет], 11 черв. 2019 [цитовано 16 лют. 2022]. Доступно на: https://www.un.org/en/content/disabilitystrategy/assets/documentation/UN_Disability_Inclusion_Strategy_english.pdf

49. Disability Inclusion in the United Nations system, Report of the Secretary-General [Інтернет], 12 трав. 2020 [цитовано 11 лют. 2022]. Доступно на: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/undis_sg_report_2020_english.pdf

50. A Disability-Inclusive Response to COVID-19, Policy Brief [Інтернет], 6 трав. 2020 [цитовано 15 лют. 2022]. Доступно на: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-05/Policy-Brief-A-Disability-Inclusive-Response-to-COVID-19.pdf>

51. RECOVERING BETTER: SPORT FOR DEVELOPMENT AND PEACE Reopening, Recovery and Resilience Post-COVID-19, programme and meeting document [Інтернет], 15 груд. 2020 [цитовано 9 лют. 2022]. Доступно на: <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/12/Final-SDP-recovering-better.pdf>

52. United Nations [Інтернет]. Securing a Sustainable and Peaceful Future for All: The Contribution of Sport; 6 квіт. 2021 [цитовано 14 квіт. 2022]. Доступно на: <https://www.un.org/en/observances/sport-day>

53. Toolkit for urban inclusion in Arab cities: cities promoting inclusion through public participation, access to information, sport, and citizenship and human rights education [Інтернет]. [місце невідоме]: UNESCO; 2020 [цитовано 4 квіт. 2022]. 117 с. Доступно на: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374630>

54. UNESCO [Інтернет]. Values Education through Sport; 18 черв. 2020 [цитовано 15 лют. 2022]. Доступно на: <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/sports-values-education#:~:text=Sport%20can%20teach%20values%20such,skills%20needed%20for%20responsible%20citizenship>

LITERATURE

1. On ratification of the Convention on the rights of persons with disabilities and its Optional protocol, Law of Ukraine No. 1767-VI. [Інтернет], September 16, 2009 [cited on January 5, 2022] (Ukraine). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

2. International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport, Declaration [Інтернет], November 17, 2015 [cited on January 6, 2022] (France). Retrieved from: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13150&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

3. Thirteenth General Programme of Work 2019–2023, Resolution No.A71/4 [Інтернет], April 5, 2018 [cited on January 5, 2022] (Switzerland). Retrieved from: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324775/WHO-PRP-18.1-eng.pdf>

4. Sport: a global accelerator of peace and sustainable development for all Report of the Secretary-General, UN General Assembly resolution No. A/75/155 [Інтернет], 13 July, 2020 [cited on January 12, 2022] (USA). Retrieved from: <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/09/A75155-Sport-SG-report-ENG.pdf>

5. Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education: All means all [Інтернет]. Paris: UNESCO; 2020 [cited on January 14, 2022]. 34 p. Retrieved from: <http://surl.li/bwuxv>

6. Longman [Інтернет]. Great Britain: Pearson PLC; [cited on January 17, 2022]. Retrieved from: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/inclusive>

7. Policy guidelines on inclusion in education, Program and meeting document No. ED.2009/WS/31 [Інтернет], [cited on January 14, 2022]. (France). Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000177849>

8. Incheon Declaration: Education 2030: Towards Inclusive and Equitable Quality Education and Lifelong Learning for All, Program and meeting document No. ED/WEF2015/MD/3 [Інтернет], May 5, 2015 [cited on January 20, 2022]. (France). Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233137>

9. Soriano V, Watkins A, Ebersold S. Inclusive education for learners with disabilities [Інтернет]. European Union: [unknown publisher]; 2017 [cited on January 14, 2022]. 47 p. Retrieved from: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596807/IPOL_STU\(2017\)596807_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596807/IPOL_STU(2017)596807_EN.pdf)

10. World Conference on Education for All, programme and meeting document No. 134 EX/29 [Інтернет], April 26, 1990 [cited on January 20, 2022]. (France). Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000085625>

11. Convention on the Rights of Persons with Disabilities [Інтернет], December 13, 2006 (USA). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

12. General comment No. 4 (2016), No. CRPD/C/GC/4 [Інтернет], September 2, 2016 [cited on January 20, 2022]. (USA). Retrieved from: <http://surl.li/bwrrm>

13. Universal Declaration of Human Rights, General Assembly resolution 217 A (III) [Інтернет], December 10, 1948 [cited on February 1, 2022] (USA). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

14. Convention against Discrimination in Education [Інтернет], December 14, 1960 [cited on February 2, 2022] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174#Text

15. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, General Assembly resolution No. 2200A (XXI) [Інтернет], December 16, 1966 [cited on February 3, 2022] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

16. Convention on the Rights of the Child, Resolution No. 44/25 [Інтернет], November 20, 1989 [cited on February 3, 2022] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

17. Standard rules on the equalization of opportunities for persons with disabilities, Resolution No. 48/96 [Інтернет], December 20, 1993 [cited on February 7, 2022] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_306#Text

18. Salamanca statement on principles, policy and practice in special needs education and a Framework for action, Declaration No. ED-94/WS/18 [Internet], June 10, 1994 [cited on February 7, 2022] (Spain). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text
19. Copenhagen Declaration on Social Development, Declaration No A/CONF.166/9 [Internet], March 14, 1995 [cited on February 8, 2022] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_505#Text
20. Convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions [Internet], October 20, 2005 [cited on February 8, 2022] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008#Text
21. United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, Declaration No 61/295 [Internet], September 13, 2007 [cited on February 9, 2022] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text
22. The Dakar Framework for Action: Education for All: meeting our collective commitments (including six regional frameworks for action), programme and meeting document No. ED.2000/WS/27 [Internet], April 28, 2000 [cited on February 8, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000121147>
23. Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development, Resolution No. 70/1 [Internet], September 25, 2015 [cited on February 8, 2022] Retrieved from: <http://surl.li/bwrvr>
24. Addressing exclusion in education: a guide to assessing education systems towards more inclusive and just societies, programme and meeting document No. ED/BLS/BAS/2012/PI/1 [Internet], June 12, 2012 [cited on February 11, 2022]. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217073>
25. Model Policy for Inclusive ICTs in Education for Persons with Disabilities, Program and meeting document [Internet], April 1, 2014 [cited on February 10, 2022]. Retrieved from: <http://surl.li/bwrwh>
26. Assistive Technology for Children with Disabilities: Creating Opportunities for Education, Inclusion and Participation A discussion paper [Internet]. (USA). WHO & UNICEF; 2015 [cited on February 17, 2022]. 19 p. Retrieved from: <https://sites.unicef.org/disabilities/files/Assistive-Tech-Web.pdf>
27. The Right to education for persons with disabilities: overview of the measures supporting the right to education for persons with disabilities reported on by Member States; monitoring of the implementation of the Convention and Recommendation against Discrimination in Education (8th consultation), programme and meeting document No. ED-2015/WS/3 [Internet], January 6, 2015 [cited on February 15, 2022]. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232592>
28. Ensuring the right to equitable and inclusive quality education Results of the Ninth Consultation of Member States on the implementation of the UNESCO Convention and Recommendation against Discrimination in Education, Program and meeting document [Internet], April 4, 2018 [cited on February 8, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000251463/PDF/251463eng.pdf.multi>
29. Indigenous peoples' right to education: overview of the measures supporting the right to education for indigenous peoples reported by Member States in the context of the ninth Consultation on the 1960 Convention and Recommendation against Discrimination in Education, program and meeting document No. CC BY-SA 3.0 IGO [10300] [Internet], March 12, 2019 [cited on February 8, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000369698>
30. On the road to inclusion: highlights from the UNICEF and IIEP Technical Round Tables on Disability-inclusive Education Sector Planning, program and meeting document No. CC BY-SA 3.0 IGO [10300] [Internet], February 7, 2019 [cited on February 10, 2022]. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372193>
31. UNESCO [62674] Right to Education Initiative (UK) [3]. Right to education handbook [Internet]. London: [unknown publisher]; 2019; [cited on February 17, 2022]. 276 p. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366556>
32. Inclusive education for persons with disabilities –Are we making progress? Background paper prepared for the International Forum on Inclusion and Equity in Education – Every Learner Matters, Cali, Colombia, 11–13 September 2019, programme and meeting document No. ED/ESC/IGE/2019/05 [Internet], September 13, 2019 [cited on February 9, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370386>
33. UNESCO. Towards inclusion in education: status, trends and challenges: the UNESCO Salamanca Statement 25 years on [Internet]. Paris: [unknown publisher]; 2020 [cited on February 10, 2022]. 43 p. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374246>
34. Technology for inclusion, program and meeting document No. ED/GEMR/MRT/2020/PI/1 [Internet], March 3, 2020 [cited on February 15, 2022]. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373655>
35. Inclusive education: children with disabilities, program and meeting document No. ED/GEMR/MRT/2020/PI/7 [Internet], March 7, 2020 [cited on February 9, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373662>
36. UNESCO [Internet]. Including learners with disabilities in COVID-19 education responses; June 4, 2020 [cited on February 16, 2022]. Retrieved from: <https://en.unesco.org/news/including-learners-disabilities-covid-19-education-responses>
37. UNESCO Bangkok [Internet]. Empowering students with disabilities during the COVID-19 crisis; May 4, 2020 [cited on February 18, 2022]. Retrieved from: <https://bangkok.unesco.org/content/empowering-students-disabilities-during-covid-19-crisis>
38. PIVOTING TO Leveraging Lessons from the COVID-19 Crisis for Learners with Disabilities [Internet]. [unknown place]: The World Bank; 2020 [cited on February 16, 2022]. 78 p. Retrieved from: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/147471595907235497-0090022020/original/IEIssuesPaperDisabilityInclusiveEducationFINALACCESSIBLE.pdf>
39. Reimagining our futures together: a new social contract for education; executive summary, program and meeting document No. CC BY-SA 3.0 IGO [10300] [Internet], November 22, 2021 [cited on February 9, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379381>
40. Première Conférence internationale des ministres et hauts fonctionnaires responsables de l'éducation physique et du sport, Paris, 5-10 avril 1976: rapport final, programme and meeting document [Internet], April 5, 1976 [cited on February 8, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000123066>
41. International charter on physical education and sport, Program and meeting document No. ED/WEF2015/MD/3 [Internet], November 21, 1978 [cited on February 9, 2022] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_350#Text
42. Physical education and sport in the cause of humanism; final report, program and meeting document No. ED/MD/87 [Internet], November 21, 1988 [cited on February 10, 2022]. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000082899>
43. Third International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport (MINEPS III), Punta del Este, Uruguay, 1999; final report, programme and meeting document [Internet], November 30, 1999 [cited on February 18, 2022]. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000119812>
44. Final report, International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport, 4th, Athens, 2004 program and meeting document No. ED.2005/WS/30 [Internet], December 4, 2004 [cited on February 7, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140584>
45. Declaration of Berlin: Declaration adopted by 121 Member States of UNESCO on the occasion of the 5th International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport (MINEPS V), adopted in Berlin, Germany, on 30 May 2013, program and meeting document No. SHS.2013/WS/6 [Internet], May 30, 2013 [cited on February 9, 2022] Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000025617?1=null&queryId=N-EXPLORE-ee8d-ed3b-7d85-4be2-a2d9-02010e4fe2fb>
46. Kazan Action Plan, program and meeting document No. SHS/2017/PI/H/14 REV [Internet], 13 July, 2017 [cited on February 16, 2022]. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>
47. Disability and Development Report Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities, program and meeting document [Internet], March 5, 2018 [cited on February 14, 2022]. Retrieved from: <https://social.un.org/publications/UN-Flagship-Report-Disability-Final.pdf>
48. The United Nations Disability Inclusion Strategy, programme and meeting document [Internet], June 11, 2019 [cited on February 16, 2022]. Retrieved from: https://www.un.org/en/content/disabilitystrategy/assets/documentation/UN_Disability_Inclusion_Strategy_english.pdf
49. Disability Inclusion in the United Nations system, Report of the Secretary-General [Internet], May 12, 2020 [cited on February 11, 2022]. Retrieved from: https://www.un.org/sites/und2.un.org/files/undis_sg_report_2020_english.pdf
50. A Disability-Inclusive Response to COVID-19, Policy Brief [Internet], May 6, 2020 [cited on February 15, 2022]. Retrieved from: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-05/Policy-Brief-A-Disability-Inclusive-Response-to-COVID-19.pdf>
51. RECOVERING BETTER: SPORT FOR DEVELOPMENT AND PEACE Reopening, Recovery and Resilience Post-COVID-19, program and meeting document [Internet], December 15, 2020 [cited on February 9, 2022] Retrieved from: <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/12/Final-SDP-recovering-better.pdf>
52. United Nations [Internet]. Securing a Sustainable and Peaceful Future for All: The Contribution of Sport; April 6, 2021 [cited on April 14, 2022]. Retrieved from: <https://www.un.org/en/observances/sport-day>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Когут Ірина Олександрівна <https://orcid.org/0000-0002-8862-9545>, kogut_irina@ukr.net

Маринич Вікторія Леонідівна <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>, wikleon@ukr.net

Національний університет фізичного виховання і спорту України,
вул. Фізкультури 1, м. Київ, 03150, Україна

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Kogut Iryna <https://orcid.org/0000-0002-8862-9545>, kogut_irina@ukr.net

Marynych Viktoriia <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>, wikleon@ukr.net

National University of Ukraine on Physical Education and Sport
Fizkul'tury str. 1, Kyiv, 03150, Ukraine

53. Toolkit for urban inclusion in Arab cities: cities promoting inclusion through public participation, access to information, sport, and citizenship and human rights education [Internet]. [unknown place]: UNESCO; 2020 [cited on April 4, 2022]. 117 p. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374630>

54. UNESCO [Internet]. Values Education through Sport; June 18, 2020 [cited on February 15, 2022]. Retrieved from: <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/sports-values-education#:~:text=Sport%20can%20teach%20values%20such,skills%20needed%20for%20responsible%20citizenship>

Надійшла 25.11.2021